

Yogesh Haribhau Kulkarni

Al Advisor (Helping organizations in their Al journeys) | PhD (Geometric Modeling) | Tech Columnist (Mara...

Wish to share today's article from my weekly column "तिसरा मेंद्र" (Third Brain) titled "पेरले तसे उगवते (as you sow, so shall you reap)" which has been published in the Marathi newspaper, Sakal! (pic below) &

In this article, I go deeper into the applicability of Mental Model "Reciprocity" in various situations 🧠 🔄 💡

I'm thankful to Sakal Media Group for providing a platform to share these important insights with our local community. 🙏

Any comments? I'd love to hear your thoughts! > 11

Sakal Media Group Abhijit Pawar Samrat Phadnis Niranjan Agashe

#mentalmodels #reciprocity

डॉ. योगेश हरिभाऊ कुलकर्णी

तालिबानने सत्ता घेतली आणि काब्लमध्ये गोंधळ माजला. तेव्हा भारताने 'ऑपरेशन देवी शक्ती' नावाची एक मोठी मोहीम राबवली. यात आठशेहन अधिक भारतीय नागरिक आणि अफगाण अल्पसंख्यांकांना सुरक्षितपणे बाहेर काढण्यात आले. पण हे सहज शक्य नव्हते. थेट विमान पाठवणे धोकादायक होते. म्हणून भारताने उझबेकिस्तान आणि ताजिकिस्तान यांसारख्या जवळच्या देशांकड्न मदत मागितली, त्यांच्या आकाशमार्गाचा वापर परवानगी, इंधन व इतर तांत्रिक सुविधा, यांसाठी. या देशांनी भारताला मोठ्या मनाने मदत केली. का? अगदी नेमके बोट ठेवता येत नसले तरी भारताचा जगन्मान्य उदारपणा त्याला कारणीभृत असावा.

काही वर्षांपूर्वी भारताने, कोविड काळात, 'व्हॅक्सीन मैत्री' उपक्रमांतर्गत बऱ्याच छोट्या. विकसनशील देशांना लस, संरक्षक किट्स आणि औषधे भेट दिली होती. जेव्हा ते अडचणीत होते, तेव्हा भारत त्यांच्यामागे उभा होता. म्हणून जेव्हा भारत अडचणीत होता, तेव्हा या देशांनीही आपल्यामागे उभे राहणे केवळ नैतिकच नव्हे तर आपुलकीचे मानले. हेच आहे रिसिप्रोसिटी

रले तसे उगवते

म्हणजेच परस्परतेचे विचारचित्र जेव्हा तम्ही मदत करता, तेव्हा तीच भावना तुम्हाला संकटात सावरायला येते. कधी कधी उलटेही होऊ शकते. जर तुम्ही कोणाला त्रास दिला तर त्याची व्याजासकट परतफेड होण्याची शक्यता जास्त असते. 'पेरले तसे उगवते' हेच खरे. याची काही उदाहरणे पाह्यात.

महाराष्ट्रातील हिवरे बाजार या छोट्याशा गावाने १९९०च्या दशकात एक वेगळाच इतिहास घडवला. इथे ना कोणी मोठे भांडवल आणले, ना सरकारने फार मोठ्या योजना दिल्या. पण गावकऱ्यांनी एकमेकांना साथ दिली. कोणी बांध घातले, कोणी विहिरी खोदल्या, ज्याच्याकडे ट्रॅक्टर होता, त्याने तो वापरायला दिला आणि जे अन्न शिजवू शकले, त्यांनी श्रमिकांसाठी जेवण तयार केले. इथे कुठलाही करार नव्हता, ना कृणी शासकीय आदेश दिला होता. फक्त एक अदृश्य नियम होता. "आज मी तुला मदत करतो, उद्या तू मला कर." हीच परस्परता! ही आपली संस्कृतीच आहे, आणि म्हणून ती आपल्याला फार सहजपणे समजते.आपण साड्यांच्या दुकानात गेल्यावर दुकानदार आपल्याला चहा (उन्हाळ्यात कोल्डिंक) देतो. हा केवळ पाहणचार म्हणून नाही, तर ते एक प्रभावी परस्परतेचे तंत्र आहे. आपण चहा घेतला, म्हणजे काहीतरी खरेदी करण्यास

आपोआप प्रवृत्त होतो. रिकाम्या हाताने बाहेर पडणे मनाला खटकते. तसेच नात्यांमध्ये. जर एखादा समोरच्याचे नीट ऐकून घेतो आणि समजून घेतो तर समोरचाही (सर्वसाधारण परिस्थितीत) तशाच पद्धतीने वागतो, नाही का? ऑफिसमध्ये, जेव्हा मॅनेजर आपल्या टीमचे कौतुक करतो, जास्त वेळ थांबून तोही काम करतो, तेव्हा ती टीम अटीतटीची (डेंडलाइनची) वेळ आल्यावर त्याच्यासाठी दिवस-रात्र मेहनत घेते. जे शिक्षक विद्यार्थ्यांना अभ्यासाबरोबरच आयुष्यबद्दल, करियरबद्दल आपुलकीने मार्गदर्शन करतात, त्यांना मुलांकडून फक्त शैक्षणिक यशच नाही, तर आजन्म आदरही मिळतो. बऱ्याच वेळेला चांगले वागण्यात फायदाही दडलेला असतो.

जसा चांगुलपणा परत येतो, तसा वाईटपणाही. तीही 'परस्परताच' म्हणावी. आपण कुणाला त्रास दिला, तर तेही कधी ना कधी तसाच परत देतात. हेच तत्त्व राष्ट्रांमध्येही लागू पडते. एक देश निबंध लावतो, तर दुसरा देशही त्याचे आपल्या पद्धतीने (अगदी लगेच नाही तरी योग्य वेळ आल्यावर) बरोबर उत्तर देतो. समर्थ रामदास स्वामीनी म्हटले आहे की "धटासी आणावा घट। उघटासी पाहिजे उधट। खटनटासी खटनट। अगत्य करी॥" याप्रमाणे जशास तसे अगत्य योजावे

1 comment

Like

Comment

Repost

Send

Most relevant

6s

Yogesh Haribhau Kulkarni Author
Al Advisor (Helping organizations in their Al journeys) | PhD (Geometric Modeling) | Tech Columnist (Ma...

For easier reading, similar content at Medium https://medium.com/desi-stack/reciprocity-

cfe619f0b54f

Reciprocity

Original draft of an article in Marathi in the newspaper Sakal